

Børn har krav på omsorg og tryghed – men ikke et bestemt familiemønster

Vi skulle bruge noget af den omsorg og energi, vi bruger på diskussionen om familiemønstre, til at tage hånd om de faktuelle problemer, som børn og unge har i 2022, i stedet for at hænge fast i forældede familieidealiser.

Kronik

JACOB BIRKLER

etiker, ph.d., fhv. formand, Etisk Råd

MICKEY GJERRIS

teolog, ph.d. i bioetik, lektor i bioetik, Københavns Universitet

Alle lever med en familie, men det er ikke alle, der lever i en familie. På den måde er familien altid noget, vi forholder os til, uden at det nødvendigvis er noget, vi indgår i et forhold med. I dag ser vi imidlertid, hvordan mange forholder sig til måden, andre lever med og i familier på. Som regel sker det via vurderinger og ikke sjældent gennem værdidomme, hvor bestemte familiemønstre bedømmes bedre end andre. På den måde bliver det et etisk anliggende, hvilket vi gerne vil adressere.

Etisk set bliver det særligt interessant, når børn kommer ind i billedet. Her opstår særlige hensyn og ikke sjældent dilemmaer.

Det kan eksempelvis være knyttet til homoseksuelle mænd, der benytter en surrogatmor i udlandet, eller den enlige kvinde, der via donorsæd og donoræg føder et barn uden et genetisk slægtskab. Det kan være kvinden, der foretager et juridisk kønsskifte og dernæst føder et barn som mand. Det kan også være nye familieformer, hvor der i homoseksuelle forhold potentielt både kan være en medmor eller en medfar.

I forhold til disse eksempler finder man hurtigt mange umiddelbare vurderinger og skråsikre holdninger, der handler om barnets tarv, og hvordan visse familiemønstre er bedre end andre. Hertil hører også udtrykket: ”Børn har ret til en mor og en far.” Men hvad bygger disse vurderinger på?

Foreligger der evidens for, at en bestemt familiestruktur er bedre end andre?

Nej, det gør der ikke, hvilket psykologien for længst har stadfæstet gennem undersøgelser. Tværtimod må det understreges, at det vigtigste for et barn er omsorg, tryghed og en sikker tilknytning.

Samtidig er det værd at bemærke, at mange børn vokser op uden en mor eller far. Det kan være tragiske dødsfald, en uoverskuelig livssituation eller bitre konflikter mellem de voksne, der er årsagen til dette.

Men de færreste vil i disse tilfælde tale om, at barnet har fået krænkelse ”en rettighed”. Det vil snarere være omstændigheder eller voksnes valg, der har ført til situationen.

I alle tilfælde vil omstændighederne påvirke barnets liv. Men det

er i ingen tilfælde en uoverstigelig forhindring for, at barnet kan få en god barndom og et godt liv. Det afhænger helt af den omsorg, som de voksne, der er til stede i barnets liv, nærer for det.

Det er således vores opfattelse, at man let stirrer sig blind på de

”

Normeringerne i alt fra vuggestuer til universiteter er ikke gearet til at møde børn og unge som individer med selvstændige personligheder, men snarere at ligne med industriproduktion, hvor det gælder om at passe ind i skabeloner eller gå fortabt.

strukturelle forhold i familien, hvor det modsat er forholdet til barnet, som er langt det vigtigste. Omsorg og tilknytning handler således ikke om seksuel observans eller familiestrukturer, men derimod om relationen til barnet. Det afgørende er ikke bestemte køn-

ler familiesammensætninger, men derimod familierelationer.

Børn kan glædes over en mor og en far, men børn har ikke ret til en mor og en far. De har derimod krav på omsorg og en sikker tilknytning. Denne tilknytning kan selvsagt blive usikker, eksempelvis i forbindelse med skilsmisse eller svigt af forskellig art, men det problem skyldes ikke familiestrukturen eller kønnet hos forældre.

I debatten om nye familieformer ligger problemet derimod gemt i negative vurderinger af bestemte familieformer, hvor nogle rangeres over andre.

Etik handler om værdier og vurderinger, men arbejdet med etik handler i sin kerne om et blik for det grundlag, hvorudfra der vurderes, og især villigheden til at nuancere vores blik for de mennesker, vi omgås.

Pointen, vi gerne vil understrege, handler om den måde, vi debatterer familiemønstre i Danmark. En debat, som dukker op, når nye familier etableres med hjælp fra nye bioteknologier, og når gensidig kærlighed finder nye veje og nye livsformer.

Til denne debat er det helt afgørende, at argumenter skaber erkendelse, uden at debatten låser sig selv i fordomsfulde betragtninger og spontane følelsesreaktioner. Argumenter, som bygger på det, vi ved gennem undersøgelser, og ikke det, vi selv bygger op, når vi undersøger vores egne fordomme.

Det er meget muligt, at man selv er vokset op i en kernefamilie eller af kulturelle og/eller religiøse årsager mener, at en familie består af en far, en mor og et ikke nærmere specifikt antal børn. Det ideal er man velkommen til at udleve selv, men hvorfor det skal trækkes ned over hovedet på andre, er os lidt af en gåde, når det nu påviseligt ikke er børnene, der lider under, at andre ikke træffer de samme valg som en selv.

Der er så meget andet at tage fat på i forhold til børns trivsel, som vi ved er et problem, men som mere registreres end håndteres i vores samfund. Ensomheden blandt børn og unge er voksende.

Antallet af børn med en psykiatrisk diagnose stiger eksplosivt. Gennem sociale medier får børnene præsenteret en forkvaklet

krops- og perfektionskultur, der underminerer deres selvværd.

Normeringerne i alt fra vuggestuer til universiteter er ikke gearet til at møde børn og unge som individer med selvstændige personligheder, men snarere at ligne med industriproduktion, hvor det gælder om at passe ind i skabeloner eller gå fortabt.

Det ville være passende, hvis vi anvendte noget af den omsorg og energi, som kommer til udtryk i diskussionen om familiemønstre til at tage hånd om de faktuelle problemer, som børn og unge har i 2022, i stedet for at hænge fast i forældede familieidealiser, der påviseligt ingen betydning har for børns trivsel – også fordi fordømmelsen af andre familieformer end kernefamilien kan føre til en stigmatisering af børn fra familier, hvor virkeligheden ikke består af en mor og en far.

Børn er vidunderlige og bøvlede. Men det centrale er omsorg, tryghed og en sikker tilknytning. Det er til gengæld også nok – hvad enten man er enlig eller sammen i en af de utallige familiekonstellationer, som er mulige.